

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу CC BY-NC-ND

УДК 355.58:37.035(480)

DOI 10.69550/3041-1467.10.361961

Тамара ШАРАВАРА

докторка історичних наук, професорка, завідувачка кафедри політології, історії і філософії, Полтавський державний аграрний університет, вул. Сквороди 1/3, м. Полтава, Україна, індекс 36003 (tamara.sharavara@pdau.edu.ua)

ORCID: 0000-0002-6370-6663

Researcher ID: Q-6621-2016

Tamara SHARAVARA

PhD hab (History), Professor, Head of the Department of Political Science, History and Philosophy, Poltava State Agrarian University, 1/3 Skovorody Street, Poltava, Ukraine, postal code 36003 (tamara.sharavara@pdau.edu.ua)

Бібліографічний опис статті: Шаравара, Т. (2026). Досвід Фінляндської Республіки у розбудові системи військової підготовки громадян. Роль «МРК» у вишколі молоді. *Axis Europae*, 10, 135–147. doi: 10.69550/3041-1467.10.361961

Bibliographic Description of the Article: Sharavara, T. (2026). Experience of the Republic of Finland in developing a system of military education for citizens. The role of the ‘MRK’ in the training of young people. *Axis Europae*, 10, 135–147. doi: 10.69550/3041-1467.10.361961 [in Ukrainian].

**ДОСВІД ФІНЛЯНДСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ У РОЗБУДОВІ
СИСТЕМИ ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ГРОМАДЯН.
РОЛЬ «МРК» У ВИШКОЛІ МОЛОДІ**

Анотація. Мета дослідження – аналіз історичного досвіду, головних засад і принципів Фінляндської Республіки у розбудові системи військової підготовки громадян та ролі «Асоціації національної оборонної підготовки (МРК)» у вишколі молоді. **Методологія дослідження** базується на застосуванні принципу об'єктивності, системності, науковості й детермінізму з використанням хронологічного та порівняльного методів історичного аналізу і синтезу. **Наукова новизна статті** полягає в аналізі ключових державних підходів і принципів, які демонструє Фінляндія, розвиваючи систему військової підготовки різних категорій громадян, а також у вивченні діяльності «Асоціації національної оборонної підготовки» (МРК), яка залучена до вишколу молоді. Особлива увага приділена оцінкам воєнних загроз, які досліджує і моніторить Фінляндія, як держава з високими прикордонними ризиками. **Висновки.** Фінляндія має значну берегову лінію вздовж Балтійського моря, великий воєнний потенціал і є членом НАТО з 2023 року. Її досвід підготовки укриттів для населення, на випадок воєнної загрози, та вишкіл різних категорій населення корисний Україні. Важливими

для наслідування є два принципи, які ця країна заклала, розробляючи безпекову стратегію. Перший принцип – для молоді абсолютно всі навчальні дисципліни мають однакову цінність і жодна шкільна дисципліна не є важливішою за інші. Цей принцип формує цілісність освітнього процесу і відповідальне ставлення до навчання загалом. Другий – в основі політики країни закладено концепцію самооборони і самозабезпечення, що робить її незалежною від безпекових гарантій з боку інших країн. Ця країна, попри членство в НАТО, покладається переважно на себе. Таким шляхом має йти Україна. Фінляндія забезпечує обов'язковість військової служби громадянами, добровільність жіночої військової служби, а національно-патріотичне виховання молоді ґрунтується на доктрині стійкості й розуміння загроз. Головна державна ідея полягає в тому, що захист країни – це справа всього суспільства, а не лише Сил Оборони. Особливу роль у вишколі різних категорій населення посідає «Асоціація національної оборонної підготовки (МРК)» до складу якої входять 14 організацій-членів і яка особливу увагу надає підготовці молоді. Зокрема, молоді люди з 16 років, за письмовою згодою батьків/опікунів, мають змогу проходити сертифіковані «курси безпеки для молоді», «курси фізичної підготовки», «курси підготовки вихідного дня» (ознайомлення з діяльністю Сил Оборони Фінляндії) та інші з правом кар'єрних можливостей. Залучаючи органи місцевого самоврядування МРК пропонує такі предмети як: «пошукові операції», «евакуація», «масове розміщення та забезпечення провізією». Навчання проводять в семи округах національної оборони і з-поміж них в окрузі військово-морської оборони та окрузі протиповітряної оборони. Підготовкою молоді з питань безпеки активно займається і Фінська національна рада з охорони навколишнього середовища, а також держава фінансує для молоді навчальні програми без військового компонента. Станом на сьогодні країна демонструє комплексний підхід до вишколу молоді і чітке розуміння зовнішніх загроз.

Ключові слова: Фінляндська Республіка, Сили Оборони Фінляндії, Асоціація національної оборонної підготовки (МРК), військовий вишкіл молоді.

EXPERIENCE OF THE REPUBLIC OF FINLAND IN DEVELOPING A SYSTEM OF MILITARY EDUCATION FOR CITIZENS. THE ROLE OF THE 'MRK' IN THE TRAINING OF YOUNG PEOPLE

Abstract. *The research aims to analyse the historical experience, fundamental foundations and principles of the Republic of Finland in developing a system of military training for citizens, as well as the role of the National Defence Training Association (MRK) in young people training. The research methodology is based on the principles of objectivity, systematicity, scientific rigor, and determinism, using chronological and comparative methods of historical analysis and synthesis. The scientific novelty of the article lies in the analysis of the main state approaches and principles demonstrated by Finland in developing a military training system for different categories of citizens, as well as in the study of the activities of the National Defence Training Association (MRK), which is involved in the training of young people. Particular attention is paid to the assessment of military threats studied and monitored by Finland, a country with significant border-related risks. Conclusions.* Finland has a long coastline along the Baltic Sea, substantial military potential and has been a member of NATO since 2023. The Finnish experience in preparing shelters for the civilian population to protect against military threats and in training different categories of citizens is valuable for Ukraine. Two principles defined by this country in developing its security strategy are particularly important to adopt. The first principle states that for young people, all academic

subjects are of equal value, and no school subject is considered more important than others. This principle ensures the integrity of the educational process and fosters a responsible attitude towards learning as a whole. The second principle is based on the concept of self-defence and self-sufficiency embedded in the country's policy, which makes it independent of external security guarantees. Despite its NATO membership, the country primarily relies on its own capabilities. Ukraine should follow this path. Finland ensures compulsory military service for citizens, voluntary military service for women, and national-patriotic education of young people based on the doctrine of resilience and awareness of potential threats. The main national concept is that the defence of the country is the responsibility of the entire society, not just the Defence Forces. A special role in the training of different categories of the population is played by the National Defence Training Association (MPK), which comprises 14 member organisations and places special emphasis on youth training. In particular, young people aged 16 and over, with the written consent from their parents or guardians, can take certified 'Youth safety courses', 'Physical training courses', and 'Weekend training courses' (introducing the activities of the Finnish Defence Forces), as well as other programmes that open up career opportunities. In collaboration with local self-government bodies, the MPK offers courses such as: 'Search operations', 'Evacuation', 'Mass accommodation and supply provision'. Training is conducted in seven national defence districts, including the Naval Defence District and the Air Defence District. The Finnish National Council for the Environmental Protection is also actively involved in educating young people on security issues, and the state funds training programmes for young people that do not include a military component. Today, Finland demonstrates a comprehensive approach to the training of young people and a clear understanding of external threats.

Key words: Republic of Finland, Finnish Defence Forces, National Defence Training Association (MPK), military training for young people.

Постановка проблеми. В умовах гібридної війни РФ проти України (2014 – 2022 рр.) і її повномасштабного вторгнення в Україну з 24.02.2022 р. питання підготовки українських громадян різних вікових категорій до захисту й відсічі агресору стало нагальним. За цих обставин вивчення досвіду інших країн є актуальним і необхідним. З-поміж багатьох європейських держав особливої уваги заслуговує Фінляндська республіка (далі – Фінляндія), оскільки аналогічно Україні, межує з РФ і їхній спільний кордон становить 1340 км. Ця країна належить до групи держав з високим рівнем ризику прикордонної безпеки. Водночас Фінляндія добре пам'ятає вторгнення СРСР, зокрема «зимову війну» (30 листопада 1939 р. – 13 березня 1940 р.), після сфальшованого «Майнільського інциденту». Нагадаємо, що фіни впевнено відстоювали інтереси країни навіть після укладання між СРСР і Німеччиною пакту Молотова-Ріббентропа. Наприкінці вересня та на початку жовтня 1939 р. радянський уряд став «вимагати від балтійських держав пактів про взаємодопомогу з впевненістю, що вони мають бути прийняті. Естонія, Латвія та Литва прийняли угоди, які включали права розміщення радянських військово-морських та військових об'єктів на їхніх територіях. Аналогічні вимоги були висунуті до Фінляндії на початку жовтня, але, незважаючи на три візити до Москви з 10 жовтня по 13 листопада фінської делегації на чолі з Й. К. Паасіківі, ветераном Тартуських переговорів 1920 року, угоди не було досягнуто. Фінська делегація вирушила з Москви до Гельсінкі 13 листопада. О 8:30 ранку 30 листопада 1939 року після півгодинного артилерійського обстрілу Червона Армія перетнула кордон на Карельському перешийку» (Spring, 1986, p. 207). Як бачимо, розуміючи безвихідь

ситуації фінли активно опиралися радянському свавілля. Попри втрату 11% своїх територій фінли змогли відстояти незалежність і чинили опір 104 дні (Trotter, 2002). Станом на сьогодні мужність фінлів під час радянської агресії дає нам усвідомлення того, що для існування держави в майбутньому, для її відновлення після багаторічної окупації чи агресії іншої країни саме опір, попри значну перевагу противника, є важливим. Фінляндія в цьому аспекті є абсолютним прикладом до наслідування.

Історичний досвід Фінляндії щодо формування стратегії захисту кордонів держави є значним, а її військовий потенціал сьогодні вважають одним із найпотужніших у Балтійському регіоні. Крім того, Фінляндія має значну берегову лінію вздовж Балтійського моря і є членом Ради держав Балтійського моря та ЄС. Науковий інтерес до вивчення принципів і способів захисту цієї країни значно зріс після вступу Фінляндії до НАТО 4 квітня 2023 року – в 74-ту річницю Альянсу. «Відтепер, можна сміливо говорити про «смерть» старої архітектури безпеки, і початок процесу докорінної зміни балансу сил: проміжного посилення країн НАТО та остаточної ліквідації «буферних зон», які відділяли Росію та Захід» (Куса, 2023).

Отже, досвід саме цієї країни у підготовці різних категорій громадян до спротиву зовнішній агресії є безперечно актуальним і заслуговує на глибокий аналіз. Крім того, принципи, закладені фінлими у систему вишколу молоді, варті нашої уваги. «Зазвичай вишкіл молоді у європейських країнах відбувається двома шляхами: перший – за рахунок і під контролем держави (таким шляхом пішла Україна); другий – військовою підготовкою молоді опікуються волонтерські, громадські, національно-патріотичні організації, представництва різних родів військ, на базі яких молодь проходить вишкіл. Таким шляхом понад 150 років крокує Велика Британія» (Шаравара, 2025а), а також, досліджувані нами країни Балтії (Шаравара, 2025б). Фінляндія в цьому питанні обрала шлях вищезгаданих країн, а не України, зокрема, надавши підтримку «Асоціації національної оборонної підготовки (МРК)», яка опікується й вишколом молоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Джерела з окресленої теми умовно можна поділити на три групи: перша – праці дослідників, що містять оціночні судження з історії формування оборонної і безпекової політики Фінляндської Республіки, етапи її входження до НАТО, включно з питаннями вишколу молоді (Spring, 1986), (Trotter, 2002), (Куса, 2023), (Келлі, 2023), (Голівець, 2026), (Порошук, 2026); друга група – публікації, присвячені особливостям освіти фінської молоді: (Крайсвітна, 2026); третя група – матеріали офіційного сайту організації «МРК», яка прямо відповідає за підготовку воєнного вишколу різних категорій населення, в тому числі і молоді: (Озтурк, 2023), (Хоменко, 2026), («Nuorten Koulutus», МКР 2026), («Puolustusvoimat – varusmiespalvelus», МКР, 2026), («Naisten vapaaehtoinen asepalvelus», МКР, 2026), («Kaikille löytyy paikka ja tehtävä» МКР, 2026), («Miksi hakisin inttiin?»), 2026).

Мета дослідження – аналіз історичного досвіду, головних засад і принципів Фінляндської Республіки у розбудові системи військової підготовки різних категорій громадян, а також ролі «Асоціації національної оборонної підготовки (МРК)» у вишколі молоді.

Виклад основного матеріалу. Для розуміння ситуації підкреслимо, що станом на сьогодні Фінляндія є країною із відносно «закритим» інформаційним простором, що ускладнює моніторинг джерел, пов'язаних із питаннями вишколу молоді. Це пояснюється сусідством з РФ і прикордонними ризиками.

Розглядаючи загалом військову підготовку у Фінляндії, акцентуємо на двох важливих принципах, роз'яснення яких дає підстави усвідомити її глибину. Насамперед,

головним освітнім принципом цієї країни є рівність всіх навчальних предметів за значимістю. «Всі предмети важливі, тобто математика не важливіша за мистецтво. Найбільше навантаження годин у вчителів мистецтва та фізичної культури. Попри те, що у фінів відсутній предмет «Захист Вітчизни», кожна школа має добре обладнане укриття» (Крайсвітна, 2026).

Другий принцип полягає в тому, що попри членство в НАТО, в країні діє концепція самооборони та самозабезпечення, адже Фінляндія ніколи не збавляла пильності через сусідство з РФ і ніколи не покладалася на безпекові гарантії від інших країн. Саме усвідомленню і прийняттю цього принципу варто навчитися Україні. Яскравим доказом дотримання цього принципу став виступ 19 січня 2026 року міністра закордонних справ Фінляндії Еліни Валтонен, яка «обговорювала це питання з членами Комітету збройних сил Палати представників США: республіканцем Джеком Бергманом та демократкою Сарою Елфрет. Під час розмови Валтонен наголосила, що Фінляндія розглядає Росію як «довгострокову стратегічну загрозу», а також застерегла від укладання «слабкої» мирної угоди для України, яка могла б обмежити її здатність захищатися від майбутньої агресії РФ.

Водночас вона виступила проти використання формулювань про безпекові гарантії для України, які могли б нагадувати механізм статті 5 Північноатлантичного договору. За словами Е. Валтонен, це може призвести до змішування понять між гарантіями НАТО та двосторонніми чи багатосторонніми домовленостями з Україною. Міністр наголосила, що між НАТО та майбутніми гарантіями безпеки для України має існувати «брандмауер» (Голівець, 2026).

Фіни приділяють значну увагу обороноздатності країни, адже «Фінляндія – єдина країна Європи, що має укриття майже для всіх своїх громадян. Після війни з Радянським Союзом у 1939–1940 роках тут звели 50,5 тисяч укриттів, розрахованих на 4,8 млн людей. Найбільше у Гельсінкі, на глибині 20 метрів, вміщує 6 тисяч осіб і здатне витримати навіть ядерний удар. Кожен фін повинен мати із собою запаси на 72 години, їжу, воду, ліхтарик, ліки та спальний мішок. Поки загрози немає, частину укриттів використовують як спортзали, дитячі майданчики та паркінги. Для порівняння: у Німеччині з колишніх 2000 захисних приміщень залишилося 579 з приблизно 480 000 захисних місць, тобто одне на кожних 174 жителів. Існує навіть своєрідний розклад для нормального життя в особливих обставинах: вісім годин роботи, вісім годин сну, вісім годин дозвілля. Концепція полягає в тому, що вчителі повинні викладати навіть у бункері, а медсестри – доглядати за хворими. Національний закон про бункери чітко регулює, що туристам також надається доступ до захисних споруд. До слова, міністр оборони Фінляндії Антті Хякканен 15 жовтня 2025 р. заявив, що Росія нарощує військову присутність поблизу кордонів Європейського Союзу та готується до нової фази агресії» (Порошук, 2025).

Професор кафедри політології Пусанського національного університету Роберт Е. Келлі зауважує, що Збройні сили Фінляндії надзвичайно добре підготовлені, на відміну від РФ, яка ще за 10 років до повномасштабного вторгнення в Україну провалила військову реформу і за останні роки ситуація показує, що РФ зав'язла в Україні, не здатна на перемогу, тож вступ Фінляндії в НАТО не послабив Альянс, а навпаки посилив його. Фінляндія стала активом для НАТО, а її вступ до Альянсу призвів до своєрідного «оточення» Росії» через наявність спільного кордону між Фінляндією й РФ (Келлі, 2023).

І. Озтурк підкреслює, що «Фінляндія має одну з найбільших артилерійських сил у Європі, виробляє власні гвинтівки та боєприпаси та співпрацює у сфері оборони зі Швецією та іншими північними країнами. Журналіст заявив, що тренування є основою військової стратегії Фінляндії, щоб створити сили на основі військової служби та резервістів, здатні вести бойові дії. Щороку приблизно 20 тис. чоловіків у Фінляндії проходять загальну військову повинність, а ще близько 1000 жінок стають добровольцями» (Озтурк, 2023). Показовим щодо цього є опубліковане 2023 р. І. Озтурк в інтерв'ю з новобранцем Каспером Валлаасваарою, який зазначив, що «Реальність війни стала набагато ближчою. Це здається більш можливим, коли Росія напала на Україну. Це нас розбудило» (Озтурк, 2023). «Чоловіки у Фінляндії повинні піти в армію або проходити альтернативну цивільну службу у віці від 18 до 30 років, а для жінок це добровільно. У мирний час в армії служать лише 13 тис. осіб, з них 4,5 тис. – цивільні. У разі потреби Фінляндія має потенційну чисельність армії у 280 тис. осіб, що складається з молодих і найкраще підготовлених резервістів, а також ще 590 тис. резервістів віком до 60 років, які пройшли військову підготовку. Після вторгнення РФ в Україну Фінляндія суттєво збільшила свій військовий бюджет, а разом з ним і частоту навчань, які є фундаментальними для нових солдатів і резервістів. Реальність російської агресії в Україні, кажуть офіцери, посилила мотивацію військовозобов'язаних і резервістів, одночасно покращивши навчання з використанням безпілотників, комп'ютерів і засобів захисту від хакерських атак і дезінформації». (Озтурк, 2023).

Водночас Фінляндія аналізує й воєнний досвід України. Як зазначає В. Хоменко «у 2026 році армія Фінляндії запроваджує обов'язкове навчання використанню безпілотників у програмах підготовки строковиків. У гарнізоні Ніїнісало в Сатакунті вже проведено пілотні курси для професійного та строкового складу. Командувач Сухопутних військ генерал Пасі Вялімякі наголосив, що закупівля навчального обладнання вже розпочалася, а підготовка проводиться своєчасно. Програма навчання передбачає поетапне освоєння навичок: спершу строковики керують невеликими коптерами у приміщеннях, далі переходять до більших моделей та опановують FPV-дрони. У рамках підготовки військовослужбовці навчаються застосовувати імітаційні боєприпаси, відпрацьовують якість польотів, а також здобувають навички перехоплення ворожих дронів, ремонту та обслуговування БпЛА. Для тренувань у Ніїнісало облаштовано три кілометри окопів та вогневих позицій. Подібні полігони з'являться навесні [2026 р. – уточ. авт.] у Хуовінрінне під Сякюля. Крім того, у всіх підрозділах впроваджуються системи захисту для виявлення та нейтралізації малих безпілотників» (Хоменко, 2026).

Для розуміння повноти ситуації коротко зазначимо, що у Фінляндії передбачено і добровільну військову службу для жінок віком від 18 до 29 років, які мають право проходити службу «в усіх частинах та на всіх посадах Сил Оборони». Особливу увагу звертають на стан здоров'я і вік бажаючих служити. Офіційні джерела повідомляють, що «можна розпочати добровільну військову службу для жінок після досягнення 18 років, і служба повинна розпочатися не пізніше року, коли вам виповниться 29 років. Служба має бути завершена, тобто служба повинна закінчитися протягом року, коли вам виповниться 30 років. Це стосується як чоловіків, так і жінок». (Naisten vapaaehtoinen asepalvelus, 2026). За таким принципом понад 10 тисяч жінок успішно пройшли військову підготовку та переконані, що в Силах Оборони для кожного знайдеться своє завдання, головне мати мотивацію. («Kaikille löytyy paikka ja tehtävä», 2026). Станом на сьогодні триває прийом заявок на службу. «Ті, хто подали заявку між 16.01.2026 та 15.01.2027, можуть подати заявку на липневу групу прибуття 2027 року та на січневі

або липневі групи наступних трьох років (2028, 2029, 2030). Строкову службу можна виконувати за багатьма різними службовими завданнями у військових частинах Сил оборони та Прикордонної служби. Однак не всі службові завдання доступні у всіх військових частинах (Hakeminen, 2026).

Узагальнимо ключові елементи системи захисту Фінляндії:

- наявність у країні обов'язкового призову: тривалість військової служби чоловіків залежить від родів військ, обраної спеціальності (від 165 до 347 днів);
- військова служба жінок є добровільною, а їхня кількість в останні роки невинно зростає;
- національно-патріотичне виховання молоді базується на доктрині національної стійкості і засноване на роз'ясненні загроз та важливості національної безпеки;
- систематичний розвиток різноманітних добровільних курсів та військових навчань, які готують молодь до кризових ситуацій.
- концепція захисту країни глибоко інтегрована в усі сфери суспільного життя і дослівно її можна сформулювати так: «Захист держави – це справа всього суспільства, а не лише Фінських Сил Оборони». Фіни розуміють, що належна підготовка кожного громадянина забезпечує високу обороноздатність країни.

Особливу роль у забезпеченні обороноздатності країни відіграє Фінська *«Асоціація національної оборонної підготовки (МРК)»*, яка пережила низку трансформацій. На основі джерел з офіційного сайту цієї організації (розділ «Історія національної оборонної підготовки»), встановлено, що у своєму початковому варіанті «(МРК), була заснована 14 грудня 1993 року з метою об'єднання ресурсів та передачі добровільної національної оборонної підготовки новій асоціації. Членами-засновниками були Фінська асоціація офіцерів запасу, Асоціація сержантів запасу, Фінська асоціація жінок-офіцерів запасу, Фінська асоціація жінок-сержантів запасу, Фінська асоціація оборонних гільдій, Асоціація військових будинків та Асоціація кадетських корпусів. Наприкінці грудня 1998 року Міністерство оборони, Сили оборони, Міністерство внутрішніх справ та національні оборонні організації підписали протокол про співпрацю, домовившись переглянути правила Ради національної оборони та розширити її діяльність» (What is the МРК? 2026). Тут ми бачимо схожий підхід з Великою Британією, Латвією, Литвою та Естонією.

Закон про добровільну національну оборону (556/2007) був прийнятий фінським Парламентом навесні 2007 року. Діяльність МРК, як зареєстрованої асоціації припинилася 31 грудня 2007 року. Закон набрав чинності на початку 2008 року, і нова публічно-правова асоціація, Асоціація національної оборонної підготовки (МРК), розпочала свою діяльність. Керівні принципи її діяльності та управління були визначені в Законі. МРК зарекомендувала себе як значний постачальник навчальних послуг та важливий партнер для організацій та органів влади, особливо для Фінських Сил Оборони. Сьогодні МРК проводить навчальну та інформаційно-просвітницьку роботу разом із комплексними органами безпеки, організаціями національної оборони та іншими добровільними організаціями, що сприяють освіті та навчанню у сфері безпеки (What is the МРК? 2026).

На початку 2011 року оновили мережу округів на які МРК поширювала вплив. З метою координації регіональних операцій та уточнення управління було скасовано 21 тодішній округ національної оборони, а на їхньому місці створено сім нових, регіонально більших округів національної оборони. Попередні округи продовжили свою діяльність як підрганізації нових округів під назвами навчальних та допоміжних підрозділів. Організації округу протиповітряної оборони та округу морської оборони залишилися незмінними.

У 2017 році було запроваджено нинішню структурну організацію Фінських Сил Оборони, в рамках якої було скасовано навчальні та допоміжні підрозділи, а також створено різну кількість навчальних місць у складі округів сухопутної оборони, округу протиповітряної оборони та округу морської оборони.

Зауважимо, що ще з 1993 року перед МРК, як національною навчальною організацією, було поставлено мету: навчати громадян і виконувати просвітницьку місію, щоб громадяни могли бути: 1) готовими до небезпечних ситуацій у повсякденному житті, 2) бути готовими до надзвичайних умов та 3) виживати в надзвичайних умовах. Задля цього МРК тісно співпрацює з іншими волонтерськими організаціями, які проводять навчання з питань безпеки, освітню та інформаційну роботу.

На офіційному сайті організації викладено пропозиції для населення країни, зокрема:

- військова підготовка резервістів Фінських Сил Оборони;
- ознайомчий тренінг для молоді віком від 16 років;
- інформація про добровільну національну оборону;
- навчання з навичок безпеки, захисту та готовності;
- навчання інструкторів та лідерів (Maanpuolustuskuulutus. Foreningens historia, 2026).

Після проаналізованих особливостей організації МРК визначимо її роль у підготовці молоді. Особам віком від 16 років пропонується можливість дізнатися про національну оборону та військову службу у формі вступних заходів. Основні форми навчання включають: «курси безпеки для молоді», «курси Intti tutuksi» (курс вихідного дня) та навчання «Kunnossa inttiin». МРК організовує орієнтаційні заходи для молоді, які розвивають навички безпеки та готовності, а також знайомлять їх зі змістом служби за призовом. Курси також розвивають навички співпраці у молоді та формують досвід роботи в групі. Учасники орієнтаційних заходів повинні бути віком від 16 років на початок курсу. Неповнолітні також повинні мати письмову згоду батьків на участь. Окрім окремих курсів, навчальні програми також пропонують можливості отримання сертифікатів з деяких із цих предметів. Мета полягає в підтримці Сил Оборони шляхом впровадження підготовки, яка підтримує та розвиває навички резервістів. Курси доповнюють підготовку, що надається збройними силами, зосереджуючись на підготовці до виконання завдань місцевої оборони. Підготовка спрямовується та підтримується Силами Оборони і включає, наприклад, базову підготовку, спеціалізовану підготовку та курси лідерства. Результати цієї підготовки враховуються при просуванні резервістів по службі.

Навчання з безпеки готує громадян до дій у надзвичайних ситуаціях повсякденного життя та за виняткових обставин. Курси включають навчання базовим навичкам безпеки: наданню першої допомоги, гасінню пожеж, самооборони та орієнтуванню. Крім того, МРК підтримує тісні контакти з муніципалітетами та іншими цивільними органами влади, пропонуючи навчання з підготовки та цивільного захисту, що сприяє підготовці громадян до надзвичайних обставин. Молодим людям та членам органів місцевого самоврядування викладають такі предмети як: «пошукові операції», «евакуація», «масове розміщення та забезпечення провізії». Навчання проводять у семи округах національної оборони і з-поміж них в окрузі військово-морської оборони та окрузі протиповітряної оборони. Щороку в курсах беруть участь близько 50 000 громадян-добровольців.

Станом на сьогодні МРК – це організація, до складу якої входять 14 організацій-членів. Більшість організацій-членів – це неурядові організації, що працюють у сфері

національної оборони, а партнерами МРК зі співпраці є, наприклад, Фінський Червоний Хрест та Фінська асоціація порятунку (Maanpuolustuskoulutus. Foreningens historia, 2026).

Курс безпеки молоді від МРК. Саме для молоді станом на сьогодні пропонують двоетапний навчальний курс, що розширює знання про діяльність органів безпеки та кар'єрні можливості. Лекційна частина курсу знайомить з концепцією безпеки та її суб'єктами, такими як органи влади й організації. Під час польових вихідних учасники курсу практикують навички громадянської безпеки, такі як перша допомога, пожежогасіння та навички поведінки на місцевості, а також отримують інформацію про проходження військової служби. Навіть кілька середніх навчальних закладів приймають цей курс як частину свого навчання.

Крім того для молодих людей у Фінляндії пропонується курс *«Intti»* – курс вихідного дня, під час якого знайомлять з діяльністю Сил Оборони Фінляндії. Курс, серед іншого, знайомить зі спорядженням та проживанням солдата в польових умовах та в казармах. Молоді люди мають можливість його пройти з метою підготовки до призову на військову службу, а також для тих, хто розглядає можливість подання заявки на службу. Курси організовані як курси *«Intti tutuksi nuorille»* для всіх молодих людей, так і як курси *«Intti tutuksi naisille»* для жінок, що знайомлять їх з добровільною військовою службою.

Курс із фізичної підготовки підвищує обізнаність про вимоги військової служби та допомагає цілеспрямовано розвивати фізичну форму. Навчання складається з двох короткострокових періодів та проміжного навчального етапу. Фіни використовують застосунок *«MarsMars»* який підтримує реалізацію навчальної програми.

Молодь Фінляндії також може брати участь у навчанні з підготовки та безпеки, організованому Фінською національною радою з охорони навколишнього середовища, яке не має вікових обмежень, але неповнолітні учасники повинні мати письмову згоду опікунів/батьків для участі. Курси, які добре підходять для молоді, включають, наприклад, навички поведінки на місцевості та знання норм і вимог щодо повсякденної безпеки. (Nuorten Koulutus, 2026).

Аналізуючи національні навчальні програми без військового компонента підкреслимо, що їх здебільшого розвиває Фінська *«Opetushallitus»* (Рада освіти), яка пропонує вебінари, цифрові курси, курси сертифікації та професійну освіту. (Taajoamme tuotekoulutuksia, 2026), (Puolustusvoimat – varusmiespalvelus, 2026).

Важко переоцінити значення фізичної підготовки молоді, особливо, коли військова розвідка Сил Оборони Фінляндії 22 січня 2026 року опублікувала публічний огляд за весь 2026 рік. Головний меседж політичного огляду такий: «Середовище безпеки стає дедалі складнішим і вимагає постійного моніторингу та передбачення». У Публічному огляді військової розвідки 2026 року, серед іншого, зазначається наступне: «Росія продовжує свої зусилля щодо відновлення свого статусу світової наддержави, а війна в Україні триває. Росія продовжує реформу збройних сил, але це ще суттєво не вплинуло на посилення військових можливостей Росії поблизу Фінляндії. Широкий вплив Росії в Європі зріс за останні роки. Зміна балансу сил на Близькому Сході стала більш помітною. Балтійське море стало центром уваги міжнародних політичних подій. Напруженість значно зросла з 2022 року. Ситуація у сфері глобальної безпеки визначається поверненням силової політики та зростанням напруженості у всьому світі» (Sotilastiedustelun julkisen katsaus, 2026).

Ми бачимо, як активно на сайті сайту оборони Фінляндії триває набір молоді на строкову службу і що важливо, є певна послідовність і черга. Підкреслимо, що на офіційному сайті компанії для підсилення мотивації оприлюднені запитання для хлопців і

дівчат: «Чому я повинен звернутися до Intti»? або «Що для вас варто захищати?». Крім того, показовим є меседж такого змісту: «Ви знаходитесь у правильному місці, якщо ви відповідаєте на питання про власне здоров'я, сім'ю, друзів, освіти, безпеки, свободи чи демократії» (Miksi hakisin inttiin? 2026). Такий комплексний підхід до підготовки різних категорій громадян варто взяти до уваги Україні.

Висновки. Враховуючи наявність спільного з РФ державного кордону завдовжки 1340 км Фінляндія вважається країною з високим рівнем ризику прикордонної безпеки. Однак справжніми стратегічними перевагами цієї країни є значна берегова лінія вздовж Балтійського моря, великий воєнний потенціал і членство в НАТО з 2023 року. Досвід Фінляндії з підготовки укриттів для населення, на випадок воєнної загрози, та вишкіл різних категорій населення корисний Україні. Важливими для розуміння і наслідування є два принципи, які ця країна заклала у стратегію своєї безпеки. Перший принцип – для молоді абсолютно всі навчальні дисципліни мають однакову цінність і жодна шкільна дисципліна не є важливішою за інші. Цей принцип формує цілісність освітнього процесу і відповідальне ставлення до навчання загалом. Другий – в основі політики країни закладено концепцію самооборони і самозабезпечення, що робить її незалежною від безпекових гарантій з боку інших країн. Ця країна, попри членство в НАТО, покладається переважно на себе. Таким шляхом має йти Україна. Фінляндія забезпечує обов'язковість військової служби громадянами, добровільність жіночої військової служби, а національно-патріотичне виховання молоді ґрунтується на доктрині стійкості й розуміння загроз. Головна державна ідея полягає в тому, що захист країни – це справа всього суспільства, а не лише Сил Оборони. Особливу роль у вишколі різних категорій населення посідає Фінська «Асоціація національної оборонної підготовки (МРК)» до складу якої входять 14 організацій-членів і яка особливу увагу надає підготовці молоді. Юнаки й дівчата з 16 років, за письмовою згодою батьків/опікунів, мають змогу проходити сертифіковані «курси безпеки для молоді», «курси фізичної підготовки», «курси підготовки вихідного дня» (ознайомлення з діяльністю Сил Оборони Фінляндії) та інші курси з правом кар'єрних можливостей. Залучаючи органи місцевого самоврядування МРК пропонує такі предмети як: «пошукові операції», «евакуація», «масове розміщення та забезпечення провізією». Навчання проводять в семи округах національної оборони і з-поміж них в окрузі військово-морської оборони та окрузі протиповітряної оборони. Підготовкою молоді з питань безпеки активно займається й Фінська національна рада з охорони навколишнього середовища, а також держава фінансує для молоді навчальні програми без військового компоненту. Станом на сьогодні країна демонструє комплексний підхід до вишколу молоді і чітке розуміння зовнішніх загроз.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

Голівець, Є. (2026). Фінляндія застерегла США від згадок статті 5 НАТО у гарантіях для України. *Главком, 5 лютого*. URL: <https://glavcom.ua/world/world-politics/finljandija-zasterehla-ssha-vid-zhadok-statti-5-nato-u-harantijakh-dlja-ukrajini-1101430.html>

Келлі, Р. Е. (2023). Фінляндія у НАТО. Це означає, що Росія програла війну в Україні. *Главком, 7 квітня*. URL: <https://glavcom.ua/publications/finljandija-u-nato-tse-oznachaje-shcho-rosija-prohrala-vijnu-v-ukrajini-919403.html>

Крайсвітна, Т. (2026). Особливості початкової освіти у Фінляндії. *На урок, (5)*. URL: <https://naurok.com.ua/osoblivosti-pochatkovo-osviti-u-finlyandi-457815.html>

Куса, І. (2023). Вступ Фінляндії до НАТО: основні наслідки. *Український інститут майбутнього*. URL: <https://uifuture.org/publications/vstup-finlyandiya-do-nato-osnovni-naslidky/>

Озгурк, І. (2023). Фінляндія готується протистояти Росії: як вчать новобранців у армії. *Главком*, 5 жовтня. URL: <https://glavcom.ua/world/world-politics/finlyandiya-hotujetsja-protistojati-rosiji-chomu-vchat-novobrantsiv-u-armiji-foto-960511.html>

Порошук, Н. (2025). Названо країну з найпотужнішою системою укриттів у Європі. *Главком*, 16 жовтня. URL: <https://glavcom.ua/world/world-politics/finlyandiya-stvorili-merezhu-ukrittiv-shcho-ne-maje-analohiv-u-jevropi-1083489.html>

Хоменко, В. (2026). Фінляндія запроваджує обов'язкове навчання керуванню дронами для строковиків. *MILITARNYI*, 10 лютого. URL: <https://military.com/uk/news/finlyandiya-zaprovadzhuye-obov-yazkove-navchannya-keruvannu-dronamu-dlya-strokovykyiv/>

Шаравара, Т. О. (2025a). Особливості патріотичного і громадянського виховання молоді, початкової і базової військової підготовки у Великій Британії та Україні: порівняльний аспект. *Axis Europae*, (7), 244–256.

Шаравара, Т. О. (2025b). Початкова військова підготовка та особливості національно-патріотичного виховання в країнах Балтії. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 89(2), 45–52. URL: https://aphn-journal.in.ua/archive/89_2025/part_2/9.pdf

Hakeminen. (n. d.). *INTTI.FI*. URL: [ntti.fi/haku-naisten-vapaaehtoiseen-asepalvelukseen](https://intti.fi/haku-naisten-vapaaehtoiseen-asepalvelukseen)

«Kaikille löytyy paikka ja tehtävä». (n. d.). *INTTI.FI*. URL: <https://intti.fi/naisten-vapaaehtoinen-asepalvelus>

Maanpuolustus koulutus. Foreningens historia. (n. d.). *MPK*. URL: <https://mpk.fi/mika-on-mpk/historia/>

Miksi hakisin inttiin? (n. d.). *INTTI.FI*. URL: <https://intti.fi/ukk-naisten-vapaaehtoinen-asepalvelus>

Naisten vapaaehtoinen asepalvelus. (n. d.). *INTTI.FI*. URL: <https://intti.fi/naisten-vapaaehtoinen-asepalvelus>

Nuorten Tarjoamme Koulutus. (n. d.). *MPK*. URL: <https://mpk.fi/koulutukset/nuorten-koulutus/>

Puolustusvoimat – varusmiespalvelus. (n. d.). *Puolustusvoimat*. URL: <https://puolustusvoimat.fi/etusivu>

Sotilastiedustelun julkinen katsaus 2026 on julkaistu Puolustusvoimat Julkaisujankoha. (n. d.). *Puolustusvoimat*. URL: <https://puolustusvoimat.fi/-/sotilastiedustelun-julkinen-katsaus-2026-on-julkaistu>

Spring, D. W. (1986). The Soviet Decision for War against Finland, 30 November 1939 (англ.) *Soviet Studies*, 38 (2), 207–226.

Tarjoamme tuotekoulutuksia, webinaareja, digitaalisia kursseja, sertifiointikursseja ja ammattikorkeakoulutusta. (n. d.). URL: https://b2b.senergia.fi/education?utm_term=koulutus&utm_campaign=&utm_source=adwords&utm_medium=ppc&hsa_acc=4718699919&hsa_cam=21239624145&hsa_grp=182493452799&hsa_ad=798264691622&hsa_src=g&hsa_tgt=kwd-40002891&hsa_kw=koulutus&hsa_mt=b&hsa_net=adwords&hsa_ver=3&gad_source=1&gad_campaignid=21239624145&gclid=CjwKCAiA2PrMBhA4EiwAwpHyC7DlezonO9DZbUZxWbdIFhKaoU

Trotter, W. (2002). *The Winter war: The Russo-Finnish War of 1939–40*. 5th. New York/London: Workman Publishing Company.

Mikä on MPK? (n. d.). MPK. URL: <https://mpk.fi/mika-on-mpk/>

REFERENCES

Holivets, Ye. (2026). Finlandiia zasterehla SShA vid zghadok statti 5 NATO u harantiiakh dlia Ukrainy [Finland warned the US against mentioning Article 5 of NATO in guarantees for Ukraine]. *Hlavkom, 5 liutoho*. URL: <https://glavcom.ua/world/world-politics/finljandija-zasterehla-ssha-vid-zhadok-statti-5-nato-u-harantijakh-dlja-ukrajini-1101430.html> [in Ukrainian].

Kelly, R.E. (2023). Finlandiia u NATO. Tse oznachaie, shcho Rosiia prohrala viinu v Ukraini [Finland Joins NATO: That Means Russia Has Truly Lost the Ukraine War]. *Hlavkom, 7 kvitnia*. URL: <https://glavcom.ua/publications/finljandija-u-nato-tse-oznachaje-shcho-rosija-prohrala-vijnu-v-ukrajini-919403.html> [in Ukrainian].

Kraisvitna, T.O. (2026). Osoblyvosti pochatkovoї osvity u Finliandii [Peculiarities of primary education in Finland]. *Na urok (5)*. URL: <https://naurok.com.ua/osoblivosti-pochatkovo-osviti-u-finlyandi-457815.html> [in Ukrainian].

Kusa, I. (2023). Vstup Finliandii do NATO: osnovni naslidky [Finland's accession to NATO: main consequences]. *Ukrainskyi instytut maibutnoho*. URL: <https://uifuture.org/publications/vstup-finlyandi-into-nato-osnovni-naslidky/> [in Ukrainian].

Ozturk, I. (2023). Finlandiia hotuietsia protystoiaty Rosii: yak vchat novobrantsiv u armii [Finland is preparing to confront Russia: how recruits are taught in the army]. *Hlavkom, 5 zhovtnia*. URL: <https://glavcom.ua/world/world-politics/finljandija-hotujetsja-protistojati-rosiji-chomu-vchat-novobrantsiv-u-armiji-foto-960511.html> [in Ukrainian].

Poroshchuk, N. (2025). Nazvano krainu z naipotuzhnishoiu systemoiu ukryttiv u Yevropi [Named the country with the most powerful shelter system in Europe]. *Hlavkom, 16 zhovtnia*. URL: <https://glavcom.ua/world/world-politics/finljandija-stvorili-mere-zhu-ukryttiv-shcho-ne-maje-analohiv-u-jevropi-1083489.html> [in Ukrainian].

Khomenko, V. (2026). Finlandiia zaprovadzhuie obov'язkove navchannia keruvanniu dronamy dlia strokovykyv [Finland introduces mandatory drone control training for conscripts]. *MILITARNYI, 10 liutoho*. URL: <https://military.com/uk/news/finlyandiya-zaprovadzhuye-obov-yazkove-navchannya-keruvannyu-dronamy-dlya-strokovykyv/> [in Ukrainian].

Sharavara, T. O. (2025a). Osoblyvosti patriotychnogo i hromadianskoho vykhovannia molodi, pochatkovoї i bazovoї viiskovoї pidhotovky u Velykii Brytanii ta Ukraini: porivnialnyi aspekt [Peculiarities of patriotic and civic education of youth, initial and basic military training in Great Britain and Ukraine: a comparative aspect]. *Axis Europae, (7)*, 244–256. DOI: <https://doi.org/10.69550/3041-1467.7.333208>. [in Ukrainian].

Sharavara, T. O. (2025b) Pochatkova viiskova pidhotovka ta osoblyvosti natsionalno-patriotychnoho vykhovannia v krainakh Baltii [Initial military training and features of national-patriotic education in the Baltic countries]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk, 89(2)*, 45–52. URL: https://aphn-journal.in.ua/archive/89_2025/part_2/9.pdf. [in Ukrainian].

Hakeminen. (n. d.). [Collection]. *INTTI.FI*. URL: <https://intti.fi/haku-naisten-vapaaehtoisen-asepalvelukseen> [in Finnish].

«**Kaikille löytyy paikka ja tehtävä**». (n. d.). [«There is a place and a task for everyone»]. *INTTI.FI*. URL: <https://intti.fi/naisten-vapaaehtoinen-asepalvelus> [in Finnish].

Maanpuolustuskoulutus. Foreningens historia. (n. d.). [National defense training. Foreningens history]. MPK. URL: <https://mpk.fi/mika-on-mpk/historia/> [in Finnish].

Miksi hakisin inttiin? (n. d.). [Why would I apply to int?]. *INTTI.FI*. URL: <https://intti.fi/ukk-naisten-vapaaehtoinen-asepalvelus> [in Finnish].

Naisten vapaaehtoinen asepalvelus. (n. d.). [Women's voluntary military service]. *INTTI.FI*. URL: <https://intti.fi/naisten-vapaaehtoinen-asepalvelus> [in Finnish].

Nuorten koulutus. (n. d.). [Youth education]. *MPK*. URL: <https://mpk.fi/koulutukset/nuorten-koulutus/> [in Finnish].

Puolustusvoimat – varusmiespalvelus. (n. d.). [Defense forces – conscript service]. URL: <https://puolustusvoimat.fi/etusivu> [in Finnish].

Sotilastiedustelun julkinen katsaus 2026 on julkaistu Puolustusvoimat Julkaisujankoha. (2026). [Defense Forces Publication date]. *Puolustusvoimat*. URL: <https://puolustusvoimat.fi/-/sotilastiedustelun-julkinen-katsaus-2026-on-julkaistu> [in Finnish].

Spring, D. W. (1986). The Soviet Decision for War against Finland, 30 November 1939. *Soviet Studies*, 38 (2), 207–226. [in English].

Tarjoamme tuotekoulutuksia, webinaareja, digitaalisia kursseja, sertifiointikursseja ja ammattikorkeakoulutusta. (n. d.). [We offer product training, webinars, digital courses, certification courses and university of applied sciences]. URL: https://b2b.senergia.fi/education?utm_term=koulutus&utm_campaign=&utm_source=adwords&utm_medium=ppc&hsa_acc=4718699919&hsa_cam=21239624145&hsa_grp=182493452799&hsa_ad=798264691622&hsa_src=g&hsa_tgt=kwd-40002891&hsa_kw=koulutus&hsa_mt=b&hsa_net=adwords&hsa_ver=3&gad_source=1&gad_campaignid=21239624145&gbraid=0AAAAACcTTJQA_7PGazyY19WqAkODOZ9e_&gclid=CjwKCAiA2PrMBhA4EiwAwphHyC7DlezonO9DZbUZxWbdlFhKaoU [in Finnish].

Trotter, W. (2002). *The Winter War: The Russo-Finnish War of 1939 – 40*. 5th ed. New York; London: Workman Publishing Company. [in English].

Mikä on MPK? (n. d.). [What is the MPK?]. *MPK*. URL: <https://mpk.fi/mika-on-mpk/> [in Finnish].

\Стаття надійшла до редакції 11 лютого 2026 р.

Стаття рекомендована до публікації 30.04.2026.

Стаття опублікована 30.05.2026.